ڕۆڵی باشووری کوردستان لە ڕاپەڕینی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهریدا -5- … ڕەسوڵ بێسکێنی

بەشی پێنجەم

شێخ عوبەیدوڵڵا و کەمە نەتەوەکانی تر

لە کوردستان دا، لە کۆنەوە چەند نەتەوەیەك پێکەوە دەژین، جگەلە کورد گەلی ئاسووری و گەلی ئەرمەنیش لەهەندێ جێگادا پێکەوە نیشتەجێ بوون، لە ژێر سایەی دەوڵەتی ئیسلامی دا، دینی مەسیحی بە ڕەسمی ناسراوە، بەڵام هەرگیز مەسیحیەك ئەو مافانەی نەبووە، کە موسڵمانێك هەیبووە، زۆر جار جیاوازی دینیان لێ کراوە بەبەهانەی چەوساندنەوە و ئازاردان و کوشتن و تاڵان کردن. لە قەرنی 17 هەمدا دەوڵەتانی ئەوروپی چەوساندنەوەی مەسیحیەکانیان کردە بیانوی خۆخزاندنە کاروباری ناوچەکە. میسیونێری دینی بەناوی یارمەتیدان و پارێزگارییەوە بنکەی بەهێزیان تێدا دامەزراند، پاشتریش دەوڵەتە ئەوروپاییەکان مەسیحیەکانی ناو ئێران و عوسمانیان کردە بنکەی دەستوەردانە کاروباری ناوچەکە، بۆ دابینکردنی دەستکەوتەکانی خۆیان، کەڵکی زۆریان لەوان وەرگرت، دەسەڵاتدارانی ڕۆم و عەجەمیش ئەوەیان دەکردە بەهانەی توندکردنی چەوساندنەوەی مەسیحیەکان.

کورد گەلێکی موسڵمانە، هەم بەدین لە ئاسووری و ئەرمەنیەکانی هاونیشتمانیان جیا بوون، هەم بە زمان و ڕەگەز جیاواز بوون، ناکۆکی بەرژەوەندی ئابووری هەندێ جار ناکۆکی لەنێوان کورد و مەسیحیەکاندا دروست کردووە، جیاوازی دین و زمان ناکۆکیەکانی قوڵتر کردەوە، هەندێ لە مەلا و شێخەکانیش هەندێ جار ئاگری ناکۆکیەکانیان خۆش کردووە و هانی کوردیان داوە لە دژی ئەوان، میسیۆنێرە ئەوروپی و ئەمریکاییەکانیش هەندێ جار دەوری خراپیان گێڕاوە لە تیژکردنی ناکۆکیەکان و هاندانی مەسیحیەکان دژی کورد، دواتریش کونسوڵگەکانی بەریتانیا و ڕووسیا دەسەڵاتی بەهێزیان تێدا دروست کرد بوون و بۆ خزمەتی دەوڵەتەکانی خۆیان بەکاریان دەهێنان.

هەر لەسەرەتای بزووتنەوەکەدا ئاشکرا دەرکەوت شێخ تا چ ڕادەیەك حەز بەچاکە و پەیوەندی دۆستانە لەگەڵ دانیشتووەکاندا دەکات، بەتایبەتی لەگەڵ دانیشتووە گاور و ئەوروپاییەکاندا، هەر ئەمەش

بووە هۆی ئەوەی فەرمانی دا دەستدرێژی و تاڵانی کردن لەو ناوچانەی شەڕیان تیادا دەکرێت قەدەغەیە.

کۆنگرەی سەرۆك خێڵەکان لە نەهری ڕووداوێکی مێژوویی بوو لە مێژووی گەلی کوردا، لەسەدەی نۆزدەهەمدا، بەڵای شێخ عوبەیدوڵڵا ئامانجی هەرە گەورەی ئەو کۆنگرەیە، یەکخستنی هەموو عەشرەتە کوردەکان و پێك هێنانی ڕاپەڕینێکی گشتی بوو. بەڵام چەند سەرۆك عەشرەتێك ئەوانەی عوسمانی کڕیبوویان هەر لە سەرەتای کۆنگرەکەوە ئەوەیان خستەبەردەم ئەو یەکێتی سەرۆکە کوردانە، ڕاپەڕینەکە دژی ئەرمەنەکان و گاورەکانی تر بەکاربهێنرێت، بەڵام شێخ بەتوندی دژی ئەم هەڵوێستە وەستا، بۆ هەمووانی ڕوون کردەوە:" ئەگەر ئەستەمبوڵ هەتا ئەو ساتە بەسەر زاری پشتی کوردی گرتبێت، ئەوە بەو مەبەستە بووە لە گاورەکانی ئەنادۆڵ ڕاستیان بکاتەوە، خۆ ئەگەر هاتوو ئەرمەنەکان لەئەنجامی ئەو هەڵوێستە تیاچوون، ئەوسا کورد لای کاربەدەستانی عوسمانی نرخیان نامێنێ و بەفلسێك نایان کڕێ…، ئەگەر ڕاپەڕینی کورد ئاراستەی ئەرمەنی بکرێ، ئەوسا دەوڵەتە ئەوروپاییەکان لە کورد ڕاست دەبنەوە".

شێخ عوبەیدوڵڵا لەو بڕوایە دابوو دوژمنایەتی کورد و ئەرمەن لە قازانجی دوژمنان دایە و قازانجی کوردی تێدانییە، بۆیە ویستی دۆستایەتی کورد و ئەرمەن پتەو بکا و هەرچی ناکۆکی هەیە لەنێوان کورد و ئەرمەن دا بەشێوەیەکی هێمنانە چارەسەری بکا، ئەو یەکێ لە ئەرمەنەکان کە ناوی (سیمۆن یاکۆ فلۆویچ گیلیکارۆف) بوو، بەوەزیری کاروباری دەرەوە دانا. لە هەمان کاتدا ئاسووورییەکان لە ماوەی ئەم ڕووداوانەدا یارمەتیەکی زۆری کوردیان داو پشتگیریان کردن، ئەمەی ئاسووریەکان لەبەر ئەوە بوو شێخ ڕەفتار و کردەوەی دۆستانەی لەگەڵ ئاسوورییەکانی ناوچەکەیدا هەبوو، ئەمەش بۆ ئینگلیزەکان مایەی پەژارە بوو.

شێخ عوبەیدوڵڵا چەند جارێك نامە و نوێنەری نارده لای ئەرمەنی و ئاسوورییەکان، بەمەستی بەشداری کردنیان لە ڕاپەڕینەکە دژی دەوڵەتانی ئێرانی و عوسمانی، بۆ ئەوەی لە کوردستانی سەربەخۆدا لەچەوسانەوە ڕزگاریان بن و بەمافەکانی خۆیان بگەن. بەهەوڵە بەردەوامەکانی ئەگەر شێخ نەیتوانی بۆ دۆستایەتی ئەو گەلانە بەدەست بێنێ ئەوا هیچ نەبێ توانی وایان لێ بکا لە ململانێی کورد و دوژمنەکانی دا بێ لایەن ڕابوەستن.

ماوەیەتی …

ڕەسوڵ بێسکێنی